

חמשה חומשי תורה
עם
תרגום אונקלוס מבואר

ביאור משולב

בתוך דבריו הק', בתוספות הרבה הערות להשלמת הבנת
הענין, מתורת רבותינו הראשונים והאחרונים

אבני התרגום

נוסח תרגום מדוייק

ויקרא במדבר דברים

אדר תשפ"ה

©
כל הזכויות שמורות
כולל העתקה וצילום
ללא רשות מהמחבר

ניתן להשיג את הספר:
050-4155441 + 058-3255441

הארות והערות כדרכה של תורה
יתקבלו בברכה
בטל: 058-3255441 + במייל: yehoudilev@gmail.com

עימוד:
תשבץ: 052-7166404

כריכה ושערם: משה לוי - ספרים 052-7634834

לזכרון עולם בהיכל ה'

ספר זה מוקדש לע"נ

מר אבי ועט"ר היקר באדם

שהיה לנו סמל ומופת במצות כיבוד אב ואם,

רודף צדקה וחסד, ענוותן ושפל ברך,

אוהב שלום ורודף שלום,

ר' נסים בן אהרון וגרסיה ז"ל

נזכך ביסורים ונפטר בשם טוב מן העולם

כ"ט חשון תשע"ו

ת.נ.צ.ב.ה

לזכרון עולם בהיכל ה'

לעילוי נשמת חמותי

מרת חנה ג'ואל בת כמונה ע"ה

שבמשך שנות חייה הקצרות הקפידה ומסרה נפשה

לגידול ילדיה לתורה בטהרה,

לירא"ש ולזהירות בענינים שבין אדם לחבירו,

נזככה ביסורים ונפטרה בשם טוב מן העולם

ה' אייר תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה

הסכמת מורי ורבי הגאון הגדול הרב אלהן פרץ שליט"א
ראש בתי הוראה "האיגוד", וגאב"ד בד"ץ "חוקת משפט"

יום ד' לסדר ואתחתן תשפ"ד

לכבוד ידידי הרה"ג.....

הנני בברכה רבה על ספרך המצוין שנכתב בידך יד אומן, בחכמה בדקדוק
ובטוב שכל כאשר יראתך וחוכמתך וכשרונך הרב ניכרים.

הספר "אבני התרגום" - משיב נפש ומקרב את הלומד לתרגום לעמקו ארכו
ורחבו.

ברכתי כי ספר מצויין זה יתקבל בבי מדרשא ויוסיף חכמה ודעת אצל כל לומדי
התרגום להשיבו אל לב.

מתוך ההסכמות שהתקבלו על הספרים הקודמים

[לפי סדר א-ב]

הגאון הרב משה בראנדסדארפער שליט"א

אב"ד היכל הוראה ירושלים, בעמח"ס "היכל הוראה"

ובודאי יהיה לתועלת גדול ללומדי ההוראה, וניכרים פרי עמלו אשר יגע בחיבור זה.

אשר ע"כ אף ידי תיכון עמו להפיץ חיבורו ברבים לזכות בהן בני ישראל,

וע"ז באעה"ח למען כבוד התורה ולומדיה"

הגאון הרב ברוך דב דיסקין שליט"א

מראשי ישיבת אורחות תורה, וראש כולל נחלת משה

"ומתוך הדברים ניכר עמלו ושקידתו בתורה. וכבר הסכימו על חיבור זה ת"ח מופלגים

בעלי הוראה שליט"א ובודאי יהיה בזה תועלת רב למעיינים".

גיוון גב 3 סין
נחלת משה

הגאון הרב אשר זעליג וייס שליט"א

גאב"ד דרכי הוראה, וראש ישיבת דרכי תורה

"חכמה רבה יש כאן ומלאכה רבה יש כאן ומכל סימן שבספר רואים את כשרונו הרב

של המחבר, ובטוחני שרבים יהנו מספר נפלא זה".

מתוך ההסכמות שהתקבלו על הספרים הקודמים

[לפי סדר א-ב]

הגאון הרב מרדכי קארפ שליט"א

דמו"צ ורב הגבעה הצפונית ק"ס, בעמח"ס משמרת הטהרה ועוד

"כבר העידו עליו רבותיו על יקרת חיבור זה. והנני לברך להרהמ"ח שליט"א שיזכה לברך על המוגמר להוציא לאור את חבורו על יתר חלקי השו"ע ולהגדיל תורה ולהאדירה מתוך נחת והרחבה".

הגאון הרב שמחה בן ציון אייזיק רבינוביץ שליט"א

רב ומו"צ בשכונת רמת שלמה, בעמח"ס פסקי תשובות

"אשר מכיל בתוכו מערכות נפלאות מלאים מדובשה של תורה, דבר דיבור על אופניו, בחריפות ובבקיאות נפלאה, אשר יהיה בעזיה"ת לעזר וסיוע לכל העוסקים והמעיינים בהני הלכתא גברתא. ונכתב בבהירות ובשפה השווה לכל נפש, המתאימה גם לאברכים צעירים שזה עתה בונים את ביתם, אשר בלא ספק יעורר את חשקם ורצונם ללמוד ולהשכיל ולהשתלם בהלכות חמורות אלו, וגם למורי הוראות יושבי על מדין"

הגאון הרב יעקב שכנזי שליט"א

רב ומו"צ בעדה"ח הספרדית, ירושלים

"אמת אגיד כי מעולם לא ראיתי כבושם הזה, דבריו מסודרים בטוב טעם ודעת באופן מושך את לב הקורא, באופן שבעודו בכפו יבלענו מרוב מתיקות הדברים וסידורם הנאה. ומגיע לרב המחבר ברכת יישר כח, כי כל אשר יחפץ הלומד, יוכל למצא בדבריו. ולענ"ד כל אברך צריך לרכוש ספר זה ויהיה לו תועלת מרובה".

הקדמה

"אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי: לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום, שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימיו ושנותיו" [ברכות ח.], וכן נפסק בשו"ע (או"ח רפה, א) ש"חייב לקרות לעצמו בכל שבוע פרשת אותו השבוע שנים מקרא ואחד תרגום".

חשיבות הבנת דברי התרגום לא צריך להוכיח. חז"ל תקנו את אמירתו כל שבוע כדי להבין את הפסוק, ולא כדי להסתפק בקריאה בעלמא, וכמ"ש להדיא הראב"ה (ברכות כב) שטעם תקנת אמירת התרגום, כדי שיבין את העניין, וכ"כ הטור (או"ח סי' רפה) "שאין כוונת התרגום אלא שיבין הענין". והתוס' (ברכות ח. ד"ה שנים) והרא"ש (ברכות שם) כתבו "שהתרגום מפרש כמה דברים שאין להבין מתוך המקרא", והביא דבריהם הב"י (סי' רפה), והוסיף בשם רב עמרם (בסידורו ח"ב סי' לא) ורב נטרונאי "שהתרגום זכה מפני שניתן בסיני, כמבואר במגילה (ג.).".

ובסדר היום (הנהגת והכנת יום הששי לכבוד השבת - ד"ה ואחר שאכל) הוסיף דכשאמרו לקרוא ב' מקרא וא' תרגום הכוונה שידע ההפרש שיש בין המקרא לתרגום, ויבין הבנת הפסוק שקרא לפי פירוש התרגום, ונמצא שיש בידו הבנת אותו פסוק, וכן קורא אחריו עד שגומר כל הפרשה, ונמצא שידוע פירוש הבנת הפרשה מתוך התרגום.

וכ"כ השל"ה (מסכת שבת - פרק נר מצוה אות יז) "דכשקורא שנים מקרא ואחד תרגום, ישים לבו ועיניו להתבונן במה שקורא, הן במצות התורה, הן במדות, הן בדרכי מוסר, הן בכל תועלת אשר יוכל להוציא מכל ענין וענין".

וכע"ז כתב החתם סופר (ח"ו - ליקוטים סימן סא ד"ה ג' מ"ש) שהיה רגיל לעשות קונטרס מיוחד לכל שנה ושנה ולהעלות ממה שחנן ה' מידי שבת בשבתו בעיונו בשעת העברת שנים מקרא ואחד תרגום ובשעת קריאת התורה כמ"ש השל"ה הנ"ל.

אכן, הרבה מלומדי השמו"ת מתקשים להבין את כל דברי התרגום, כיון דישנם מושגים ומילים שאינם מובנים ללא עיון בספרי הראשונים והאחרונים, והעיסוק הזה דורש זמן ומשאבים שלרבים אין את האפשרות להשיגם.

על כן אזרתי כגבר חלצי בעזרתו יתברך לסדר ביאור משולב ומדוייק לתרגום אונקלוס, בלשון קל וקצר למען ירוץ הקורא, ויוכל הלומד להבין בקלות ובמהירות את דבריו הקדושים, ולקיים בכך תקנת חז"ל כתקונה, וליזכות בזה לחיים ארוכים שהבטיחו לנו.

קראתי חיבורי זה "אבני התרגום" כמבואר בספרים שצריך לרמז את שמו בספר: ירמיה בן נסים ואסתר, וגם מחמת מהותו של החיבור שמגיש ללומדים את האבנים הטובות שהם דברי רבותינו מפרשי התורה על סדר התרגום.

ובטרם אצא את השער, שפתי לא אכלה מלהודות וליתן שלמי תודה מעומקא דליבא בראש ובראשונה להורי היקרים, מר אבי ועט"ר הר"ר נסים ז"ל ותבלח"א מרת אמי אסתר תחי', שמקטנותי לא נחו ולא שקטו ומסרו נפשם וכל מאודם לגדלני לתורה וליראת שמים טהורה, ואין די באר הכוחות הגדולים אשר השקיעו בי, יתן ה' וישיב להם כגמולם הטוב כפול ומכופל, ויזכו לראות אך ורק נחת דקדושה מכל יוצ"ח לאורך ימים ושנים טובות ומבורכות בכל מילי דמיטב עד עמוד כהן לאורים ותומים במהרה בימינו, אכ"ר.

כמו"כ אזכיר לשבח ואכיר טובה למו"ח הר' אריה יהודה לוי הי"ו שלא נח ולא שקט ומסר נפשו לגדל את בנותיו לצניעות, לתורה וליראת שמים, ועל מסירותו ועזרתו הרבה לנו, יתן ה' לו שכרו משלם בחיים ארוכים ובריאים, ויזכה עוד רבות בשנים להמשיך לרוות נחת מכל יוצ"ח מתוך אושר ועושר ויתברך ממעון הברכות, אכ"ר. עוד יהא ספר זה מוקדש גם לע"נ חמותי מרת חנה ע"ה שבמשך שנות חייה הקצרות הקפידה ומסרה נפשה לגידול ילדיה לתורה בטהרה לירא"ש ולזהירות בענינים שבין אדם לחבירו, וזכתה שזרעה אחריה ממשיכים דרכה כשאיפותיה הטהורות, יה"ר שתמליץ טוב בעדינו. ת.ג.צ.ב.ה.

וכאן המקום ליתן הודאה רבתי להרה"ג הרב עזריאל כהן שליט"א, רב ורו"כ קהילת 'פקודת אלעזר', אשר פורס חסותו על כל בני החבורה, וחלק נכבד של הספר התחבר בכותלי בית מדרשו, יה"ר שבכל אשר יפנה ישכיל ויצליח, וימשיך להגדיל תורה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא.

אחרונה חביבה נוות ביתי הניצבת לימיני עיקרו של בית תחלק שלל אשתי היקרה והמסורה מנב"ת, אשר טרחה בעשר אצבעותיה בעריכת חיבור זה ולא חסכה כל מאמץ וטרחה מתוך אהבת התורה שהיא נר לרגליה, את כל מעייניה וכוחות נפשה נותנת כדי שאוכל לשקוד על התורה ללא שום טרדות, נוטלת על שכמה את עול הבית וגידול הילדים במסירות נפש באהבה ובחביבה, ורק בזכותה ורוב מסירותה הגעתי לכדי גמר חיבור זה, כי היא אשר חיזקה את ידי לכתוב חיבור זה כפעם בפעם מידי יום ביומו, ועליה נאמר מאירה עיניו של אדם ומעמידתו על רגליו. ויהי רצון שנזכה יחד לגדל את כל צאצאינו ברוח ישראל סבא, ושיתמלאו כל משאלות ליבנו לטובה ולברכה מאת השי"ת, ולא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו וזרע זרעינו מעתה ועד עולם, ותחזינה עינינו בביאת משיח צדקנו בב"א.

ולא-ל אלי סלעי ומצודתי אקרא, שמעה תפילתי, הטריפני לחם חוקי זאת חוקת התורה, ויהי רצון שיחשב וירצה לפניך חיבור זה כקרבן אשה ע"ג המזבח אקריב, וברכני בטומוס של ברכות, שובע שמחות, וזכותם של התנא הק' אונקלוס, וכל המפרשים שהובאו בספר, תהא למגן וצינה בעדנו להצילנו מכל רע, ולהצליחנו בכל, ולהיותם מליצי יושר בעדנו, אכי"ר.

ויקרא

א (א) וַיִּקְרָא* אֱלֹהֵי מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו מֵאֶהָל מוֹעֵד לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אָדָם כִּי־יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן לַיהוָה מִן־הַבְּהֵמָה מִן־הַבֶּקָר וּמִן־הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת־קָרְבַּנְכֶם: (ג) אִם־עֲלָה קָרְבָנוּ מִן־הַבֶּקָר זָכָר תָּמִים יִקְרִיבֶנּוּ אֶל־פֶּתַח אֶהָל מוֹעֵד יִקְרִיב אֹתוֹ לְרֹצְנוֹ לְפָנַי יְהוָה: (ד) וְסִמְךָ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לּוֹ לְכַפֵּר עָלָיו: (ה) וְשַׁחַט אֶת־כֶּן הַבֶּקָר לְפָנַי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־הַדָּם

* א' זעירא

רש"י

מן הגזל (ויקרא ב, ז). **הבהמה**. יכול אף החיה בכלל, תלמוד לומר: בקר ולאן (ת"י שם א). **מן הבהמה**. ולא כולה, להוציא את הרובע ואת הנרבע (שם ז; תמורה כח, א). **מן הבקר**. להוציא את הנעבד (ת"י שם ט). **מן הצאן**. להוציא את המוקלה (שם יא). **ומן הצאן**. להוציא את הגוגח שהמית (שם יב) כשהוא אומר למטה מן הענין; מן הבקר, שאין תלמוד לומר – להוציא את הטריפה (שם; מנחות ה, ג). **תקריבו**. מלמד ששנים מתנדבים עולה בשותפות (ת"י שם פ"ג, א). **קרבנכם**. מלמד שהיא צאה נדבת עבור, היא עולת קיץ המזבח הבאה מן המותרות (שבועות יב, א). **זכר**. ולא נקבה. כשהוא אומר זכר למטה, שאין תלמוד לומר – זכר ולא טומטום ואנדרוגינוס ובטריות מא, ג). **תמים**. בלא מום. **אל פתח אהל מועד**. מטפל בהבאתו עד העזרה (ת"י, נדבה, פסחא ג, יג). מהו אומר: יקריב יקריב, אפילו נתעברה עולת ראובן בעולת שמעון, יקריב כל אחד לשם מי שהוא; וכן עולה בחולין, ימכרו החולין לזכרי עולות, והרי הן כוכן עולות, ותקרב כל אחת לשם מי שהוא. יכול אפילו נתעברה בפסולין או בשאינו מינו, תלמוד לומר: יקריבו (שם). **יקריב אותו**. מלמד שכופין אותו. יכול בעל כרחו, תלמוד לומר: **לרצונו**. הא כיצד, כופין אותו עד שיאמר: רוצה אני (נ"ה א, א). **לפני ה', וסמך**. אין סמיכה בצמה (ת"י שם פ"ד, א). **על ראש העולה**. להביא עולת חובה לסמיכה (ת"י שם ג), ולהביא עולת האלן (שם א). **העולה**. פרט לעולת העוף (שם ז). **ונרצה לו**. על מה הוא מרצה לו, אם תאמר על כריתות ומיתות ב"ד, או מיתה בזי שמים, או מלקות, הרי עונשן אמור. הא אינו מרצה אלף על עשה, ועל לאו שניתק לעשה (שם ח). **ושחט, והקריבו, הבהנים**. מקבלה ואילך מלות כהונה; לימד על השחיטה שכשירה בזר (נחום לב, א). **לפני ה'**. בעזרה. **והקריבו**. זו קבלה שהיא הראשונה, ומשמעה לשון הולכה; למדנו שיהיו. **בני אהרן**. יכול חללים, תלמוד לומר: הבהנים (ת"י פסחא ז, א). **את הדם וזרקו את הדם**. מה תלמוד לומר דם דם וז' פעמים, להביא את שנתעבר בזמינו או בשאינו מינו. יכול אף בפסולים, או בחטאות הפנימיות, או בחטאות החיצוניות, שאלו למעלה והיא למטה, תלמוד לומר במקום אחר (פסוק יא): **למו** (ת"י שם ז-ח). **וזרקו**. עומד למטה, וזרקו מן הכלי לכותל המזבח למטה מחוט הסיקרא כנגד האוויות, לכך נאמר: **סביב**, שהיא הדם נתון בצרבע רוחות המזבח. או יכול, יקיפנו בחוט, תלמוד לומר: וזרקו, ואי אפשר להקיף בזריקה. אי וזרקו, יכול בזריקה אחת, תלמוד

(א) ויקרא אל משה. לכל דברות ולכל אמירות ולכל ציוויים קדמה קריאה (ת"י, נדבה, פ"א, א-ז). לשון חיבה, לשון שמלאכי השרת משתמשין בו, שנאמר: וקרא זה אל זה (ישעיה א, ג), אבל לנביאי אומות העולם נגלה עליהן בלשון עראלי, בלשון טומאה, שנאמר (במדבר כג, ד) ויקר אלהים אל בלעם (ב"ר נב, ה); ויקר אל, יג). **ויקרא אל משה**. הקול הולך ומגיע לאזניו, וכל ישראל לא שומעין (ת"י שם פ"ב, ט; תנחומא א). יכול אף להפסקות היתה קריאה, תלמוד לומר: וידבר, לדבור היתה קריאה ולא להפסקות. ומה היו הפסקות משמשות, ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין, קל וחומר להדיוט הלומד מן ההדיוט (ת"י שם פ"א, ח-ט). **אליו**. למעט את אהרן. רבי יהודה בן בתירא אומר: י"ג דברות נאמרו בחורה למשה ולא אהרן, וענגון נאמרו י"ג מיעוטיין; ללמד, שלא לאהרן נאמרו אלא למשה שיאמר לאהרן (שם פ"ב, א). ואלו הן י"ג מיעוטיין: לדבר אהרן (במדבר ז, פט), מדבר אליו (שם), וידבר אליו (שם), וטועדתי לך (שמות כה, כט), כולן בחורה כהנים (שם ז). יכול ישמעו את קול הקריאה, תלמוד לומר: קול לו, קול אליו, משה שומע וכל ישראל לא שמעו (שם ח-ט; יומא ז, ג). **מאהל מועד**. מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל. יכול מפני שהקול נמוך, תלמוד לומר: את הקול (במדבר ז, פט), מהו הקול, הוא הקול המפורש בתהלים: קול ה' בצהר, קול ה' שובר ארזים (תהלים כט, ד-ה). אם כן, למה נאמר: מאהל מועד, מלמד שהיה הקול נפסק. כיולא בו: וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר החיצונה (ויחזקאל ג, ה); יכול שהקול נמוך, תלמוד לומר: קול אל שדי בדברו (שם). אם כן, למה נאמר: עד החצר החיצונה, שכיון שמגיע שם היה נפסק (ת"י שם ז-א). **מאהל מועד לאמור**. יכול מכל הציות, תלמוד לומר: מעל הכפורת (במדבר ז, פט). יכול מעל הכפורת כולה, תלמוד לומר (שם): מביין שני הכרובים (ת"י שם יב). **לאמור**. לא ואמור להם דברי כבוד; בשבילכם הוא נדבר עמי, שכן מצינו שכל ל"ח שנה שהיו ישראל במדבר כמנוחים מן המרגלים ואילך, לא נתייחד הדבור עם משה, שנאמר: ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות, וידבר ה' אלי לאמר (דברים ג, טז-יז), אלי היה הדבור. דבר אחר: לא ואמור להן דברי, והשיבני אם יקבלום, כמה שנאמר (שמות יט, יז) וישב משה את דברי העם וגו' (ת"י שם יג). (ב) **אדם כי יקריב מכם**. כשיקריב, בקרבנות נדבה דיבר הענין (ת"י, נדבה, פסחא ז, ד). **אדם**. למה נאמר, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל, שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו

ויקרא

א א וקרא למִשֶׁה, וּמִלֵּיל יְיָ עֲמִיּה מִפְּשָׁן זְמַנָּא [מאוהל מועד¹] לְמִימֹר: ב מִלֵּיל עִם בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן, אֲנִשׁ אֲרִי יִקְרִיב מִנְכֹּון קִרְבָּנָא קָדָם יְיָ, מִן בְּעִירָא [מִן הַבְּהֵמָה] מִן תּוֹרֵי
 [מִן הַשְּׁנֵרִים - הַבְּקָר] וּמִן עֲנָא [וּמִן הַצֹּאן] תִּקְרְבוּן יֵת קִרְבָּנֹון: ג אִם עֲלֵתָא קִרְבָּנִיה מִן תּוֹרֵי,
 דְּכַר שְׁלִים [זְכַר שֶׁלֶם (ללא מום)] יִקְרְבָנִיה, לְתַרַע [לפֶתַח] מִשְׁפָּן זְמַנָּא יִקְרִיב יִתִּיה, לְרַעוּא לִיּה
 [לרצון לו²] קָדָם יְיָ: ד וַיִּסְמוּךְ יְדִיה עַל רִישׁ עֲלֵתָא וַיִּתְרַעֵי לִיּה [וַיִּתְרַצֶּה לוֹ] לְכַפְרָא עֲלוּהִי: ה
 וַיִּפּוֹס [וישחוט] יֵת בַּר תּוֹרֵי [בֶּן הַשְּׁנֵרִים - בֶּן הַבְּקָר] קָדָם יְיָ, וַיִּקְרְבוּן בְּנֵי אֶהְרֹן פְּהַנְיָא יֵת דְּמָא,
 וַיִּזְרְקוּן יֵת דְּמָא עַל מִדְבַּחָא סְחוּר סְחוּר [סביב³]

ביאורים ומוספים

1. בביאור 'מִשְׁפָּן זְמַנָּא', הכתב והקבלה (כאן) הביא דיש שפירשו "אהל הקבוע והמזומן לצבור", אך כתב דנראה לו שכוונת התרגום ל"מועד על הזמן, כמו לאותות ולמועדים דתרגומו 'ולזמנין', לפי שהמשכן במדבר לא היה רק בנין לפי שעה, שבנסוע המחנה הורידוהו וסתרו כל חלקי בנינו, ולא היה משמש רק
2. בזמן חנות המחנה".
3. הכוונה "להיות לו לנחת רוח לפני ה'" (משכיל לאיתן).
3. מה שתרגם 'סביב - סחור סחור' פעמיים, משום דהמילה 'סביב' היא גם כן מילה כפולה כמו 'סב סב' (הרב גדליה ליפשיץ - הובא בילקוט מפרשים שבסוף מסכת ע"ז ז.י).

עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר־פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (י) וְהַפְּשִׁיט אֶת־הָעֹלָה וְנָתַח אֹתָהּ לְנִתְחֶיהָ: (י) וְנָתַנוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל־הָאֵשׁ: (י) וְעָרְכוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנִּתְחִים אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַפָּדֵר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ: (י) וְקָרְבוּ וּבָרְעוּ יָרְחָץ בַּמַּיִם וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַ עֲלֶיהָ אִשָּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה: ס (י) וְאִם־מִן־הַצֹּאֵן קָרְבָנוֹ מִן־הַבְּשָׂבִים אוֹ מִן־הָעֵזִים לְעֹלָה זָכָר תָּמִים יִקְרִיבֶנּוּ: (יא) וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יַרֵּךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לְפָנָי יְהוָה וְזָרְקוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת־דָּמֹו עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: (יב) וְנָתַח אֹתוֹ לְנִתְחָיו וְאֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־פָּדְרוֹ וְעָרַף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ: (יג) וְהִקְרִב וְהִבְרָעִים יָרְחָץ בַּמַּיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ עֲלֶיהָ הוּא אִשָּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: פ שְׁנֵי (יד) וְאִם מִן־הָעֹפֹף עֲלֶיהָ קָרְבָנוֹ לַיהוָה וְהִקְרִיב מִן־הַתְּרִים אוֹ מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה אֶת־קָרְבָנוֹ: (טו) וְהִקְרִיבוּ הַכֹּהֵן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וּמָלַק אֶת־רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ וְנִמְצָה־דָּמֹו עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ: (טז) וְהִסִּיר אֶת־מְרָאתוֹ בְּנִצָּתָהּ וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֲצֵל הַמִּזְבֵּחַ קֶדְמָה אֶל־מְקוֹם הַדָּשָׁן: (יז) וְשָׁפַע אֹתוֹ בַּכִּנְפָיו

רש"י

שכזה שהוא פסול (ת"י"ט ט"ז) שגדול הוא אכל בני יונה וקטן אכל תורים. (טז) והקריבו. אפילו פרידה אחת ביצא (ת"י"ט נ"ב, פ"ש"א ז, א). הבהן, ומלק. אין מליקה בכלי, אלא בעצמו של כהן (ש"ט ז), קוץ בצפנו ממול העורף (ש"ט ה) וחוקך מפרכתו עד שמגיע לסמינן וקולן (זכחים ס"ה, א). ונמצא דמו. לשון: מיץ אפים (מש"ל ז, ג), כי אפס המין (שע"ה טז, ד), כובש בית השחיטה על קיר המזבח, והדם מתמנה ויורד (זכחים ס"ה, א). ומלק, והקטיר, ונמצא. אשכך לומר כן, מאחר שהוא מקטיר הוא מנחה. אלא, מה הקטרה - הראש בעצמו והגוף בעצמו, אף מליקה כן (ת"י"ט ט"ז-י). ופשוטו של מקרא מסורס הוא. ומלק והקטיר, וקודם הקטרה ונמצא דמו ככר. (טז) מראתו. מקום הראי, זה הזכר (ש"ט ט). בנוצתה. עם בני מעיה (ש"ט ט"ז, ג). ונולה לשון דבר המאוס, כמו: כי נלו גס נעו (א"כ"ה ז, טו), וזהו שדרגס אונקלוס: באוכליה, וזהו מדרשו של אבא יוסי בן חנוך, שאמר: נוטל את הקורקבן עמה (ת"י"ט ט"ז). ורבותינו ז"ל אמרו: קולך סביב הזפק בסכין כעין ארובה ונוטלו עם הנולה שעל העור (זכחים ס"ה, א). בעולת בהמה שאינה אוכלת אלא באכוס בעליה, נאמר: והקרב והכרעים ירחץ במים וגו' והקטיר (פסוק יג), ובעוף שנוזן מן הגזל. נאמר: והשליך את המעיין, שאכל מן הגזל (ויק"ד ז, ד). אצל המזבח קדמה. במזרחו של כבש (ת"י"ט נ"ב, ט"ז). אל מקום הדשן. מקום שגומגום שם תרומת הדשן בכל בוקר, ודישון מזבח הפנימי והמנוגה (ש"ט ז), וכולם נבלעים שם במקומן (וימ"א כ"ג, ט"ז). ושפסע. אין שפסע אלא ביד, וכן הוא אומר בשמשון (שופטים י"ד, ו): וישפסעהו כססע הגדי (זכחים ס"ה, ט). בכנפיו. עם כנפיו, אינו כריך למרכו כנפי נולחו. בכנפיו. נולה ממש. והלא אין לך הדיוט שמריח ריח כנפים נשרפים ואין נפשו קאה עליו, ולמה אמר הכתוב יקריב, כדי שיהא המזבח שבע ומהודר בקרבנו של עני (ויק"ד ג, ה).

לומר: סביב. הא כילך, נתון שתי מתנות שהן ארבע (ש"ט ט). אשר פתח אהל מועד. ולא בזמן שהוא מסורק (ש"ט י). והפשיט וגו'. מה תלמוד לומר העולה, לרבות את כל העולות להפשוט ונתוח (ת"י"ט נ"ב, פ"ה). אותה לנתחיה. ולא נתחיה לנתחים (חולין י"א, א). (ז) ונתנו, אש. אף על פי שהאש יורדת מן השמים, מנחה להביא מן ההדיוט (ת"י"ט ט"ז). בני אהרן הבהן, כשהוא זכיהונו; הא אם עבד זבגלי כהן הדיוט, עבדותו פסולה (ש"ט ט). בני אהרן הכהנים. כשהם זכיהונו; הא כהן הדיוט שעבד בשמונה זבגים, עבדותו פסולה (ש"ט ט). את הנתחים את הראש. לפי שאין הראש בכלל הפשט, שכבר הותו בשחיטה, לפיכך הורכך למנותו לעצמו (חולין כ"ו, א). ואת הפדר. למה נאמר, ללמדך שמעלהו עם הראש ומכסהו בו את בית השחיטה, וזהו לך כבוד של מעלה (ת"י"ט ט"ז, ט). אשר על המזבח. שלא יהיו הגזרין יוצאין חוץ למערכה (ש"ט ט"ז). עולה. לשם עולה יקטירנו (ש"ט ט). אשה. כשישחטנו, יהא שחטנו לשם האש (ש"ט ז) וכל אשה - לשון אש, פושטי"ר בלע"ז. ניהוח. נחת רוח (ש"ט ט), לפני, שאמרתי ונעשה רצוני. (י) ואם מן הצאן, וי"ו מוסף על ענין ראשון. ולמה הופסק, ליתן ריוח למטה להתבונן בין פרשה לפרשה (ת"י"ט פ"ש"א ה, א). מן הצאן, מן הכשבים, מן העזים. הרי אלו ג' מיעוטיין (בבב"א ט"ז, א): פרט לזקן ולחולה ולמזוהס. (יא) על ירך המזבח. על כל המזבח. צפונה לפני ה'. ואין צפון בזמה (זכחים ק"ט, ט). מן העוף. ולא כל העוף. לפי שנאמר: תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים (הל"ב כ"ב, יט), תמות וזכרות בהמה, ואין תמות וזכרות בעופות; יכול אף מחוסר אבר, תלמוד לומר: מן העוף (ת"י"ט נ"ב, פ"ש"א ז, ג). תורים. גדולים ולא קטנים (ת"י"ט פ"ה, ג). בני יונה. קטנים ולא גדולים (חולין כ"ב, א). מן התורים או מן בני היונה. פרט לתחילת הליהוב, שזיה

תרגום ביאור משולב אונקלוס ה

דְּבַתְרַע [אשר בפתח] מִשְׁכַּן זְמַנָּא: ו וַיִּשְׁלַח [ויִפְשִׁיט⁴] ית עֲלֵתָא, וַיִּפְלִיג יתָהּ [ויחלק אותה] לְאַבְרָהָא [לאברהם]: ז וַיִּתְּנוּ בְּנֵי אַהֲרֹן פְּהֵנָא אִישׁתָּא עַל מִדְבַּחָא, וַיִּסְדְּרוּן אַעֲיָא [ויסדרו עצים] עַל אִישׁתָּא: ח וַיִּסְדְּרוּן בְּנֵי אַהֲרֹן פְּהֵנָא ית אַבְרָיָא [האֲבָרַיִם] ית רִישָׁא וַיִּת תְּרַבָּא [החלב] עַל אַעֲיָא [על העצים] דְּעַל אִישׁתָּא דְּעַל מִדְבַּחָא: ט וַגְּוִיָּה [ותוכו (אברים הפנימיים)] וַכְּרַעוּהִי [וכרעיו (רגליו)] יַחְלִיל [ירחץ⁵] בְּמֵיָא, וַיִּסִּיק [ויעלה - יקטיר] פְּהֵנָא ית פּוּלָא לְמִדְבַּחָא, עֲלֵתָא קְרַבֵּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעֲנָא [שמתקבל ברצון⁶] קָדָם יִי: ס י וְאִם מִן עֲנָא [הצאן] קְרַבְנֵיהּ מִן אַמְרֵיָא [הכשבים] אוּ מִן בְּנֵי עֲזִיָּא [ממין העזים] לְעֲלֵתָא [לעולה], דְּכַר שְׁלָיִם [זכר שלם (ללא מום)] יְקַרְבְּנֵיהּ: יא וַיִּפּוֹס יתִּיהּ [וישחוט אותה] עַל צְדָא [על צד] דְּמִדְבַּחָא צְפּוּנָא קָדָם יִי, וַיִּזְרְקוּן בְּנֵי אַהֲרֹן פְּהֵנָא ית דְּמִיָּה עַל מִדְבַּחָא סְחוּר סְחוּר [סביב]: יב וַיִּפְלִיג יתִּיהּ [ויחלק אותה] לְאַבְרָוְהִי [לאֲבָרַיִן] וַיִּת רִישִׁיָּה וַיִּת תְּרַבִּיָּה [חלב], וַיִּסְדֵּר פְּהֵנָא יתְהוֹן עַל אַעֲיָא [על העצים] דְּעַל אִישׁתָּא דְּעַל מִדְבַּחָא: יג וַגְּוִיָּא [והִפְסִיג (אברים הפנימיים)] וַכְּרַעֲיָא [הכרעים (רגליים)] יַחְלִיל [ירחץ] בְּמֵיָא, וַיְקַרֵּיב [ויקריב] פְּהֵנָא ית פּוּלָא וַיִּסִּיק [ויעלה - יקטיר] לְמִדְבַּחָא, עֲלֵתָא הוּא קְרַבֵּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעֲנָא [שמתקבל ברצון] קָדָם יִי: פ ד י וְאִם מִן עוֹפָא עֲלֵתָא קְרַבְנֵיהּ קָדָם יִי, וַיְקַרֵּיב מִן שְׁפִינֵיָא [מן התורים] אוּ מִן בְּנֵי יוֹנָה ית קְרַבְנֵיהּ: טו וַיְקַרְבְּנֵיהּ [ויקריבו] פְּהֵנָא לְמִדְבַּחָא וַיִּמְלוֹק [וימלוך] ית רִישִׁיָּה וַיִּסִּיק [ויעלה] לְמִדְבַּחָא וַיִּתְמַצֵּי [וימצה - יסחט⁸] דְּמִיָּה עַל פֶּתַל מִדְבַּחָא: טז וַיַּעֲדֵי [ויסיר] ית זְפָקִיָּה בְּאַכְלִיָּה [זָפְקוּ בְּפִרְשׁוֹ⁹], וַיִּרְמֵי יתָהּ [וישליך אותה] בְּסִטְר [בצד] מִדְבַּחָא קְדִימָא [קדמה - מורחה¹⁰], בְּאַתֵּר [במקום] דְּמוֹקְדִין קְטָמָא [שנותנים האפר¹¹] וַיִּג: דְּמִקְרִין קְטָמָא [שמניחים באופן אקראי האפר¹²]: יז וַיִּפְרִיק [ויפרק - יבקע] יתִּיהּ בְּכַנְפּוֹהִי [בכנפיו (עם כנפיו¹³)]

ביאורים ומוספים

9. 'זפקו' היינו מקום הרעי, ו'פרשו' הכוונה לזוהמה אשר במעיים (כמבואר לקמן ד, יא). והכוונה כאן, כתב רש"י שיסיר זפקו (מקום הרעי) עם בני מעיה שהוא דבר מאוס. והרמב"ן פירש שהתרגום ס"ל כדעת חכמים "שאינו מסיר רק הזפק בנוצתו עם האוכל הכנוס בו שהוא המוראה, ולפי שהכהן תופס בזפק ומסיר בו את המוראה אמר 'ית זפקיה באוכליה', כאלו הוא 'אוכליה בזפקיה', כי 'אוכליה' תרגום 'מוראתו', ו'זפקיה' תרגום 'נוצתה', שהכתוב אמר שיסיר המוראה שהוא האוכל בנוצתה שעליה, שנטול הזפק בעורו ובנוצה שעליו".

10. הכוונה, כתב רש"י 'במזרחו של כבש', וביאר השפתי חכמים דמש"כ 'אצל המזבח' קאי הכבש שהיה אצל המזבח בדרימו.

11. הכוונה, כתב רבינו מיוחס דהיינו כמו שביאר רש"י "מקום שנותנין שם תרומת הדשן בכל בוקר ודישון מזבח הפנימי והמנורה, וכולם נבלעים שם במקומן".

12. כן ביארו המשכיל לאיתן והפתשגן, ומשום שהאפר לא היה נקבע שם, אלא נבלע במקומו.

13. רש"י.

4. תרגום אונקלוס (בראשית לו, כג).

5. הכוונה, כתב החזקוני ד'רחיצה' האמורה בקרבנות מתרגמינן 'יחליל', ור"ל שיוציא מהן הפרש וישארו חלולים, משא"כ 'רחיצה' האמורה גבי אדם מתרגמינן 'יסחי' לפי שהוא לשון טבילה בחוץ כמו יפרש השוחה לשחות.

6. זה הוא התרגום של 'ריח ניחוח'. והטעם שתרגם כן י"ל ע"פ מש"כ האבן עזרא (בראשית ת, כא) ד"חלילה חלילה לחשוב שהשם מריח, אלא הכוונה שקיבל העולה, וישרה לפניו, כאדם שמריח ריח טוב והוא ערב". וכע"ז כתב הרד"ק (בראשית ה, כא), שדברה תורה כלשון בני אדם, ודרך משל הוא, ור"ל שקבלה ברצון וערבה לו. וכ"כ הבני יששכר (אגרא דכלה ביאורי אונקלוס לפרשת נח), דחלילה להאמין שום ענין מוגשם וחוש גשמי כלפי השי"ת, אלא הכוונה שהוא נחת רוח לפניו שנעשה רצונו. והיינו כמש"כ רש"י כאן "נחת רוח לפני, שאמרתי ונעשה רצוני כאן".

7. הכוונה כמש"כ רש"י "שהכהן קוצץ בצפרנו ממול העורף וחותר מפרקת עד שמגיע לסימנין וקוצצן".

8. הכוונה כמש"כ רש"י "כובש בית השחיטה על קיר המזבח, והדם מתמצה ויורד".

ויקרא ב ויקרא

לֹא יִבְדִּיל וְהִקְטִיר אֹתוֹ הִפְחֵן הַמִּזְבֵּחַ עַל־הַעֲצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ עֲלֶהּ הוּא
 אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: ^(א) וְנִפְשׁ כִּי־תִקְרִיב קֶרְבַּן מִנְחָה לַיהוָה סֶלֶת
 יִהְיֶה קֶרְבָּנוֹ וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לְבִנְהָ: ^(ב) וְהִבִּיֵּאתָ אֶל־בְּנֵי אֹהֶרֶן
 הַכֹּהֲנִים וְקִמְצוּ מִשֶּׁם מְלֵא קִמְצוֹ מִסְּלֹתָהּ וּמִשְׁמֹנָהּ עַל כָּל־לִבְנֹתָהּ וְהִקְטִיר
 הִפְחֵן אֶת־אֲזִכְרֹתָהּ הַמִּזְבֵּחַ אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: ^(ג) וְהִנּוֹתֶרְתָּ מִן־הַמִּנְחָה
 לְאֹהֶרֶן וּלְבָנָיו קֹדֶשׁ קִדְשִׁים מֵאֲשֵׁי יְהוָה: ^(ד) וְכִי תִקְרַב קֶרְבַּן מִנְחָה מֵאִפֶּה
 תִּגּוֹר סֶלֶת חֲלוֹת מִצֵּת בְּלוּלָת בִּשְׁמֵן וְרִקִּיקֵי מִצֹּת מִשְׁחִים בִּשְׁמֵן:
^(ה) וְאִם־מִנְחָה עַל־הַמִּחְבֵּת קֶרְבָּנֶךָ סֶלֶת בְּלוּלָה בִּשְׁמֵן מִצָּה תִהְיֶה: ^(ו) פְּתוֹת
 אֶתֶּל פְּתִים וַיִּצַקְתָּ עָלֶיהָ שֶׁמֶן מִנְחָה הוּא: ^(ז) שְׁלִישִׁי ^(ח) וְאִם־מִנְחַת מִרְחֶשֶׁת
 קֶרְבָּנֶךָ סֶלֶת בִּשְׁמֵן תַּעֲשֶׂהָ: ^(ט) וְהִבִּיֵּאתָ אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מֵאִלָּה לַיהוָה
 וְהִקְרִיבָהּ אֶל־הַכֹּהֵן וְהִגִּישָׁה אֶל־הַמִּזְבֵּחַ: ^(י) וְהָרִים הִפְחֵן מִן־הַמִּנְחָה

רש"י

המנחה (שם יב), שבו נזכר בעליה לטובה ולנחת רוח. (א) לאהרן ולבניו. כהן גדול נוטל חלק בראש שלח במחלוקת, וההדיוט במחלוקת (תו"כ פ"א, א). קדש קדשים. (ב) הוא להם. מאשי ה'. אין להם חלק בה אלא לאהרן ומתנת האִשִּׁים (שם יז, ד) וְכִי תִקְרִיב וּגו'. שאמר הכי עלי מנחת מאפה תגור, וליומד הכתוב שיביא או חלות או ריקיקו, החלות בלולות, והריקיקו משוחן (מנחות עז, ט). ונחלקו רבותינו במשיחתו (שם עה, א): יש אומרים, מושחן וחוזרן ומושחן עד שכלה כל השמן שבגו, שכל המנחות טעונות לוג שמן; ויש אומרים, מושחן כמין כו, וְאִרְ הַשֶּׁמֶן נֹאכַל בְּפִנֵי עֲלָמוֹ לְכַהֲנִים. מה תלמוד לומר: בשמן בשמן, שחי פעמים, להכשיר שמן שני וְלִישִׁי הַיּוֹלֵא מִן הַזֵּיתִים (תו"כ נדב, פסחא י, ו), ואין לרדק שמן ראשון אלא למטריה, שנאמר בו: זך (שמות כו, ט). ושנינו במנחות (שם א): כל המנחות האפיות לפני קמיאלה ונקמלאת על ידי פתיחה – כולן ברות עשר עשר חלות, והאמור זה ריקיקו – ברה עשרה ריקיקו. (ה) ואם מנחה על המחבת. שאמר: הכי עלי מנחת מחבת, וכלי הוא שהיה במקדש, שאופין בה מנחה על האור בשמן, והכלי אינו עמוק אלא אף, ומעשי המנחה שכתוב קשין שמתוך שהיא אפה האור שורף את השמן (מנחות סג, א). וכולן טעונות שלש מנחות שמן: ליאקה, ובלילה, ומתן שמן בכלי, קודם לעשייתן (שם עז, א). סלת בלולה בשמן. מלמד שבולבן בעודן סולת (שם ו). פתות אותה פתים. לרבות כל המנחות הנאפות קודם קמיאלה – לפתיחה (שם עה, א). ויצקת עליה שמן מנחה הוא. לרבות כל המנחות לליאקה. יכול אף מנחה מאפה תגור כן, תלמוד לומר: עליה (תו"כ נדב, פ"ב, ו) אוליאת את החלות ולא אוליאת את הריקיקו, תלמוד לומר: היא. (ז) מרחשת. כלי הוא שהיה במקדש עמוק, ומתוך שהיא עמוקה שמנה צבור ואין האור שורפו, לפיכך מעשי מנחה העשוין לתוכה רוחשין (שם סג, א). כל דבר רך ע"י משקה, נראה כרוחש ומנענע. (ח) אשר יעשה מאלה. מאחד מן המינים הללו. והקריבה. בעליה אל הכהן. והגישוה. הכהן אל המחבת. מגישה לקרן דרומית מערבית של מזבח (סוטה יז, ט).

לא יבדיל. אינו מפרקו לגמרי לשתי חתיכות, אלא קורעו מגבו. נאמר בעוף: ריח ניחוח, ונאמר בבהמה: ריח ניחוח, לומר כך: אחד המרובה ואחד הממעיט, ובכלד שיכיון את לבו לשמים (מנחות קז, א). (א) ונפש כי תקריב. לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה אלא במנחה; מי דרכו להתנדב מנחה, עני. אמר הקב"ה: מעלה אני עליו כחילו הקריב נפשו (שם קז, ב). סלת יהיה קרבנו. האומר הכי עלי מנחה סתם, מביא מנחת סלת, שהיא הראשונה שבמנחות (שם) ונקמלאת כשהיא סלת, כמו שמפרש בענין. לפי שנאמרו כאן חמשה מיני מנחות, וכולן באות אפיות קודם קמיאלה חוץ מזו, לכך קרויה מנחת סלת. סלת. אין סלת אלא מן החטין, שנאמר: סלת חטים (שמות כט, ז), ואין מנחה פחותה מעשרון, שנאמר: ועשרון סלת למנחה (להלן יז, כ), עשרון לכל מנחה. ויצק עליה שמן. על כולה (תו"כ נדב, פ"א, ז). ונתן עליה לבונה. על מקצתה (שם), מניח קומץ לבונה עליה לזכר אחד. ומה ראיית לומר כן, שאין ריבוי אחר ריבוי בתורה אלא למעט (שם). דבר אחר: שמן על כולה, מפני שהיא נבלל עמה ונקמץ עמה, כמו שנאמר: מסלחת ומשמנה; ולבונה על מקצתה, שאינה נבללת ונקמלאת עמה (שם ח). שנאמר: על כל לבונתה, שלאחר שקמץ מלקט את הלבונה כולה מעליה, ומקטריה. ויצק, ונתן, והביאה. מלמד שליאקה ובלילה כשרים בזכ (שם י). (ב) הכהנים וקמין. מקמיאלה ואיך מלות כהונה (מנחות ט). א. וקמין מושם. ממקום שרגלי הזר עומדות; ללמד שהקמיאלה כשרה בכל מקום בעזרה (זכחים סג, א), אף בי"א אמה של מקום דריסת רגלי ישראל (וימא טז, ב). מלא קמצו. יכול מצורף, מצמצף ויואל לכל זר, תלמוד לומר במקום אחר; והריס ממנו בקמצו (להלן ו, ח), אין כך כשר אלא מה שבתוך הקומץ. אי בקמצו, יכול חסר, תלמוד לומר: מלא. הא כיצד, חופה שלש אכבעותיו על פס ידו (תו"כ פסחא טז, ו), וזהו קומץ במשמע לשון העבדות. על כל לבונתה. לזכר כל הלבונה היא הקומץ מלא. לבונתה והקטיר. אף הלבונה בהקטרה (תו"כ שם י). מלא קמצו מסלחת ומשמנה. הא אם קמץ ועלה בידו גרגיר מלח או קורט לבונה, פסולה (שם). אזכרתה. הקומץ העולה לגבוה הוא זכרון

לָא יִפְרִישׁ [לא יפריש - לא יבדיל¹⁴], וְיִסִּיק [ויעלה] יְתִיב פְּהֵנָא לְמִדְבָּחָא עַל אָעִיָּא [על העצים]
 דְּעַל אִישְׁתָּא, עֲלֵתָא הוּא קֶרְבֵּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְוָא [שמתקבל ברצון] קְדָם יְיָ: ס ב א וְאִנְשׁ [ואדם]
 אַרְי יִקְרִיב קֶרְבֵּן מִנְחָתָא קְדָם יְיָ, סִלְתָּא [סלת¹⁵] יְהִי קֶרְבְּנֵיהּ, וְיִרִיק עֲלֵיהּ [ויריק - יצק עליה]
 מִשְׁחָא [שמון], וְיִתֵּן עֲלֵיהּ לְבוֹנְתָּא: ב וְיִתִּינֵהּ [ויביא אותה] לְוֹת בְּנֵי אֶהְרֹן פְּהֵנָּיָא, וְיִקְמוּז [ויקמוץ]
 מִתַּמָּן מְלֵי קְמִצִּיָּהּ [מלא קמצו] מִסִּלְתָּהּ וּמִמִּשְׁחָהּ [ומשמנה], עַל כָּל לְבוֹנְתָּהּ, וְיִסִּיק [ויעלה]
 פְּהֵנָּא יְת אֲדַכְרֵתָּהּ [אזכרתה¹⁶] לְמִדְבָּחָא, קֶרְבֵּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְוָא [שמתקבל ברצון] קְדָם יְיָ:
 ג וְדִישְׁתָּאֲר [ואשר ישאר] מִן מִנְחָתָא לְאֶהְרֹן וּלְבְנוֹהִי, קֹדֶשׁ קֹדְשִׁין מִקְרַבְנֵיָּא דִּי: ס ד וְאִרִי
 תְּקַרִּיב קֶרְבֵּן מִנְחָתָא מֵאִפֵּה תַנּוּר, סִלְתַּת גְּרִיזֵן פְּטִירֵן [חלות מצות] דְּפִילֵן בְּמִשְׁחָה [שְׁמַעְרָבוֹת¹⁷
 בשמן], וְאֶסְפוּגִין [וככרים קטנים¹⁸ וי"מ: ריקין דקין¹⁹] פְּטִירִין [מצות] דְּמִשְׁיַחִין בְּמִשְׁחָה [שמשוחים
 בשמן]: ס ה וְאִם מִנְחָתָא עַל מִסְרִיתָּא [על מחבת] קֶרְבְּנָהּ, סִלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשְׁחָה [שְׁמַעְוֹרְבַת
 בשמן] פְּטִיר תְּהִי [מצה תהיה]: ו בַּצַּע יְתֵהּ [חתך אותה] בְּצוּעִין [לחתיכות], וְתִרִיק [ותצוק] עֲלֵיהּ
 מִשְׁחָא [שמון], מִנְחָתָא הִיא: ס ז וְאִם מִנְחָתָא רְדָתָּא [מרחשת²⁰] קֶרְבְּנָהּ, סִלְתַּת בְּמִשְׁחָה [סלת
 בשמן] תְּתַעְבִּיד [תעשה]: ח וְתִתִּי [ותביא] יְת מִנְחָתָא דִּתְתַעְבִּיד מֵאֵלִין קְדָם יְיָ, וְיִקְרַבְנֵהּ
 לְכֹהֲנָא וְיִקְרַבְנֵהּ לְמִדְבָּחָא: ט וְיִפְרִישׁ [ויפריש] פְּהֵנָּא מִן מִנְחָתָא

ביאורים ומוספים

14. הכוונה, ביאר רש"י שאינו מפרקו לגמרי לב' חתיכות אלא קורעו מגבו.
 15. 'אין סלת אלא מן החטין' (רש"י).
 16. הכוונה לקומצה שהוא זכרון המנחה, ועל ידו נזכר בעליה לטובה ולנחת רוח (רש"י).
 17. תוספות (סוטה טו. ד"ה כמין חומר).
 18. תשובות רב נטרונאי גאון (מכון אופק - תשובות פרשניות סימן תצז), וביאר דשיעורה כסלע.
 19. ר"ש (חלה א, ד).
 20. כלי עמוק, ושמה צבור שם, ואין האור שורפו (רש"י).

יֵת אֲדָכְרַתָּהּ [אזכרתה], וְיִסִּיק [ויעלה] לְמִדְבָּחָא, קָרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְוָא [שמתקבל ברצון] קָדָם
 יֵי: י וְדִישְׁתָּאֵר [ואשר ישאר] מִן מִנְחָתָא לְאַהֲרֹן וְלִבְנֹוהֵי, קָדָשׁ קֹדֶשִׁין מִקְרִבְנֵיָא דֵיֵי: יא כָּל
 מִנְחָתָא דִּתְקָרְבוֹן קָדָם יֵי, לֹא תִתְעַבֵּיד חֲמִיעַ [לא תעשה חמץ] אַרְי כָּל חֲמִיר [שאור] וְכָל דְּבִשׁ
 לֹא תִסְקוֹן [לא תעלו] מִגִּיּוּהַ קְרִבְנָא קָדָם יֵי: יב קָרְבַּן קְדָמָאִי [ראשון²⁴] תְּקָרְבוֹן יִתְהוֹן קָדָם יֵי,
 וְלִמְדָבְחָא לֹא יִתְסָקוֹן [לא ייעלו] לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא [להתקבל ברצון]: יג וְכָל קָרְבַּן מִנְחָתָהּ
 בְּמִלְחָא תְּמַלַּח [במלח תמלח], וְלֹא תִבְטִיל [ולא תבטל - תחסיר] מִלְחָ קָיִם [ברית] אֶלְהָךְ מֵעַל
 מִנְחָתָהּ, עַל כָּל קְרִבְנָהּ תִּקְרִיב מִלְחָא: ס יד וְאִם תִּקְרִיב מִנְחָתָא בְּפוּרִין קָדָם יֵי, אֲכִיב [אביב²²]
 קָלִי בְּנֹר [קלוי באש] פִּירוּכֵן רַפִּיכֵן [שבורות רכות²³], תִּקְרִיב יֵת מִנְחָתָא בְּפוּרָהּ: טו וְתִתִּין עֲלֶיהָ
 מִשְׁחָא [שמן], וְתִשְׁוִי עֲלֶיהָ [ותשים עליה] לְבוֹנְתָא, מִנְחָתָא הִיא: טז וְיִסִּיק [ויעלה] פְּהֵנָא יֵת
 אֲדָכְרַתָּהּ [אזכרתה²⁴] מִגְרָסָהּ וּמִמִּשְׁחָהּ [מגרשה ומשמנה²⁵], עַל כָּל לְבוֹנְתָהּ, קְרִבְנָא קָדָם יֵי: פ
 ג א וְאִם נִכְסַת קְדָשִׁיא [שחיטת קדשים] קְרִבְנֵיהָ, אִם מִן תּוֹרֵי [השְׁנוּרִים - הפָּקָר] הוּא מְקָרְב, אִם
 דְּכֵר אִם נִקְבָּא, שְׁלִים [שלם (ללא מום)]? קְרִבְנֵיהָ קָדָם יֵי: ג וְיִסְמוּךְ יֵדִיהָ עַל רִישׁ קְרִבְנֵיהָ,
 וְיִפְסְגֵיהָ [וישחוט אותן] בְּתַרְעַ [בפתח] מִשְׁפֵּן זִמְנָא, וְיִזְרְקוֹן בְּנֵי אַהֲרֹן פְּהֵנָא יֵת דְּמָא עַל
 מִדְבָּחָא סְחוּר סְחוּר [סביב]: ג וְיִקְרִיב [ויקריב] מִנְכָּסַת קְדָשִׁיא קְרִבְנָא קָדָם יֵי, יֵת תִּרְבָּא
 [החלב] דְּחִפֵי יֵת גִּנָּא [המכסה את הפנים (אברים פנימיים)], וְיֵת כָּל תִּרְבָּא דְּעַל גִּנָּא: ד וְיֵת תִּרְתִּין
 כּוּלִין [הכליות] וְיֵת תִּרְבָּא [החלב] דְּעַלִּיהוֹן דְּעַל גִּסְסֵיא [שעל הצדדים (של הגוף)] וְיֵת חֲצָרָא
 [סרעפֶת²⁶] דְּעַל כְּבָדָא [שעל הכבד], עַל כּוּלִיתָא [על הכליות] יַעֲדִינָהּ [יסרנה²⁷]: ה וְיִסְקוֹן [ויעלו]
 יֵתִיהָ בְּנֵי אַהֲרֹן לְמִדְבָּחָא עַל עֲלָתָא דְּעַל אַעֲיָא [אשר על העצים] דְּעַל אִישְׁתָּא, קָרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל
 בְּרַעְוָא [שמתקבל ברצון] קָדָם יֵי: פ ו וְאִם מִן עֲנָא [הצאן] קְרִבְנֵיהָ לְנִכְסַת קְדָשִׁיא [לשחיטת
 קדשים] קָדָם יֵי, דְּכֵר אוּ נִקְבָּא שְׁלִים יִקְרִבְנֵיהָ: ז אִם אָמַר [כשב] הוּא מְקָרִיב יֵת קְרִבְנֵיהָ,
 וְיִקְרִיב יֵתִיהָ קָדָם יֵי: ח וְיִסְמוּךְ יֵת יֵדִיהָ עַל רִישׁ קְרִבְנֵיהָ, וְיִכּוּס

ביאורים ומוספים

דחתרגום ס"ל כרש"י (שמות כט, יג וכאן) שהוא ה'טרפש' שקורים 'איבר' ש" בלע"ז, וביאר ב'תרגום הלע"ז' דהיינו ה'סרעפת'. והכתב והקבלה (שמות כט, יג) פירש ד"הוא המקום המבדיל בשפוע ואלכסון, או השפה שלו שהוא העודף התלוי על הצלעות, כי במקום שכלה שטח הריאה והחזה שם נמצא קרום פרוס על קו שוכב ודבוק מעבר אל עבר, ואותו הקרום מפסיק בין איברי הנשימה לאיברי העכול והמזון, והוא הולך בשפוע ויש לו מדדון כמו משפך, והוא מסייע הרבה בפועל הנשימה, ותחת זה הקרום הכבד מעורה בו בגידין עם האצבע שלה".

27. הכוונה, פירש רש"י דמלבד הכליות, יסיר ממנו גם את יותרת הכבד.

21. הכוונה כמש"כ רש"י דמהשאור ומהדבש יביא קרבן 'ראשית' שהם שתי הלחם של עצרת הבאים מהשאור, והבכורים מהדבש, כמו בכורי תאנים ותמרים.

22. רש"י ביאר שהמנחת ביכורים באה באביב, דהיינו בשעת בישול התבואה, ומן השעורים היא באה. והאבן עזרא ביאר שנקרא 'אביב' בעבור שהוא ראשון, מגזירת 'אב', כלומר תחילת הבשלת השעורה.

23. וכע"ז פירש רש"י "גרסה בעודו לח".

24. הכוונה לקומצה שהוא זכרון המנחה, ועל ידו נזכר בעליה לטובה ולנחת רוח (רש"י לעיל פסוק ב).

25. הכוונה לשעורים הגרוסות שמעורבות בשמן.

26. ע"פ הנצי"ב (העמק דבר שמות כט, יג) שכתב

אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן את־דמו על־המזבֶּח סביב: (ט) והקריב
מזבֶּח השלמים אשה ליהוה חֶלְבוֹ האֲלִיָּה תְּמִימָה לְעֹמֶת הָעֵצָה יְסִירָנָה
וְאֶת־הַחֶלֶב הַמְּכַסֶּה אֶת־הַקָּרֵב וְאֶת כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקָּרֵב: (י) וְאֶת
שְׁתֵּי הַכְּלָיִת וְאֶת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכֶּסֶלִים וְאֶת־הַיִּתְרֹת עַל־הַכֹּבֵד
עַל־הַכְּלָיִת יְסִירָנָה: (יא) וְהִקְטִירוּ הַכֹּהֵן הַמְּזַבֵּחַ לָחֶם אִשָּׁה לַיהוָה:
פ (יב) וְאִם־עֹז קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיבוּ לִפְנֵי יְהוָה: (יג) וְסִמְךָ אֶת־יָדוֹ עַל־רִאשׁוֹ וְשָׁחַט
אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן את־דמו על־המזבֶּח סביב: (יד) והקריב
מִמֶּנּוּ קָרְבָּנוֹ אִשָּׁה לַיהוָה אֶת־הַחֶלֶב הַמְּכַסֶּה אֶת־הַקָּרֵב וְאֶת כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר
עַל־הַקָּרֵב: (טו) וְאֶת שְׁתֵּי הַכְּלָיִת וְאֶת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכֶּסֶלִים
וְאֶת־הַיִּתְרֹת עַל־הַכֹּבֵד עַל־הַכְּלָיִת יְסִירָנָה: (טז) וְהִקְטִירֶם הַכֹּהֵן הַמְּזַבֵּחַ לָחֶם
אִשָּׁה לְרִיחַ נִיחֹחַ כָּל־חֶלֶב לַיהוָה: (יז) חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם
כָּל־חֶלֶב וְכֹל־דָּם לֹא תֹאכְלוּ: פ חֲמִישִׁי ד (יח) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
(יט) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר נֹפֶשׁ כִּי־תִחַטָּא בְּשֹׁגְגָה מִכֹּל מִצְוֹת יְהוָה
אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָה וְעָשְׂהָ מֵאֲחַת מֵהֵנָּה: (כ) אִם הַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ יִחַטָּא לְאִשְׁמַת
הָעַם וְהִקְרִיב עַל הַטָּאֲתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פֶּר בֶּן־בֶּקֶר תָּמִים לַיהוָה לְחַטָּאת:
(כא) וְהִבִּיא אֶת־הַפֶּר אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה וְסִמְךָ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁ
הַפֶּר וְשָׁחַט אֶת־הַפֶּר לִפְנֵי יְהוָה: (כב) וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ מִדָּם הַפֶּר וְהִבִּיא
אתו אל־אהל מועד: (כג) וְשָׁבַל הַכֹּהֵן אֶת־אֶצְבָּעוֹ בְּדָם וְהִזָּה מִן־הַדָּם שְׁבַע
פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה אֶת־פְּנֵי פֶרְכַת הַקֹּדֶשׁ: (כד) וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־הַדָּם עַל־קַרְנוֹת
מִזְבֵּחַ קִטְרֹת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת כָּל־דָּם הַפֶּר יִשְׁפֹךְ
אֶל־יְסוּד מִזְבֵּחַ הָעֹלָה אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (כה) וְאֶת־כָּל־חֶלֶב פֶּר הַחַטָּאת
יָרִים מִמֶּנּוּ אֶת־הַחֶלֶב הַמְּכַסֶּה עַל־הַקָּרֵב וְאֶת כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקָּרֵב:

רש"י

מעשה, כמו שנאמר לאשמת העם: ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו.
ופשוטו לפי אגדה: כשהכהן גדול חוטא – אשמת העם הוא זה, שהן
תלווין בו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם, ונעשה מקולקל (ויקרא ה, ח).
פר. יכול זקן, תלמוד לומר: בן, אי בן, יכול קטן, תלמוד לומר: פר. הא
כילאי, זה פר בן שלש (ת"כ חובב פ"ג, טו). (ה) אל אהל מועד. למשכן.
ובצית עולמים – להיכל. (ו) את פני פרוכת הקודש. כנגד מקום
קדושתה, מכון כנגד בין הבדים, ולא היו נוגעים דמים בפרוכת, ואם נגעו
– נגעו (וימא ט, טו). (ז) ואת כל דם. שירי הדם. (ח) ואת כל חלב פר.
חלבו היה לו לומר, מה תלמוד לומר: פר, לרבות פר של יום הכפורים
לכליות ולחלבים ויוצאת (ת"כ פ"ג, טו). (ט) החטאת. להביא שעירי עבודה
זרה, לכליות ולחלבים וליוצאת (שם). ירים ממנו. מן המחובר, שלא

פרשיות. (ח) וזרקו. שתי מתנות שהן חרבע, ועל ידי הכלי הוא זורק
ובחיים נה, טו. ואינו נותן בלצבע אלא בחטאת (שם נג, טו). (ט) חלבו.
המזבחר שבו, ומכאן זה, האליה תמימה. לעומת העצה. למעלה מן
הכליות היועלות (חולין יא, טו). (יא) לחם אשה לה'. לחמו של אש לשם
גבוה. לחם. לשון מאכל, וכך נשחיתתה עז בלחמו (ירמיה יא, יט), עבד לחם
רב (ויאל ב, טו), לשחוק עשים לחם (הפלות י, יט). (יז) חקת עולם. יפה
מפושט בתורת כהנים (נדבה פ"ב, ו) כל הפסוק הזה. (ב) מכל מצות ה'.
פירשו רבותינו: אין חטאת בזה אלא על דבר שזונו לאו וכלת סג.
א. מאחת מהנה. ממקלת אחת מהן, כגון הכותב בשבת, שם משמעון.
נח מנחור, דן מדניאל (שם קג, טו). (א) אם הכהן המשיח יחטא לאשמת
העם. מדרשו (ת"כ חובב פ"ג, טו): אינו חייב אלא בהעלם דבר עם שגגת

תרגום ביאור משולב אונקלוס יא

יְתִיָּה [וישחוט אותו] קָדָם מִשְׁפָּן זְמַנָּא [לפני אוהל מועד], וַיִּזְרְקוּן בְּנֵי אֱהֲרֹן יַת דְּמִיָּה עַל מִדְבַּחָא סְחֹר סְחֹר [סביב]: ט וַיִּקְרִיב [ויקריב] מִנְכֶסֶת קִדְשֵׁיָּא [משחיטת קדשים] קָרְבָּנָא קָדָם יִי תַרְבִּיָּה [חלב] אֲלִיתָא שְׁלֵמָתָא [האליה שלימה] לְקַבִּיל שְׁרֵתָא [למול השדרה] יַעֲדִינָה [יסירנה], וַיַּת תַּרְבָּא [החלב] דְּחָפִי [החופה - המכסה] יַת גְּזָא [את הפנים (האברים פנימיים)], וַיַּת כָּל תַּרְבָּא דְּעַל גְּזָא: י וַיַּת תַּרְתִּין פּוּלְגִין [הכליות] וַיַּת תַּרְבָּא דְּעַלִּיהוֹן דְּעַל גְּסָסִיא [שעל הצדדים (של הגוף)] וַיַּת חֲצָרָא [סרעפת²⁸] דְּעַל פְּבַדָּא, עַל פּוּלְיָתָא [על הכליות] יַעֲדִינָה: יא וַיִּסְקַנְיָה [ויעלה] פְּהֵנָא לְמִדְבַּחָא לְחִים קָרְבָּנָא [לחם קרבן] קָדָם יִי: פ יב וְאִם מִן בְּנֵי עֲזִיָּא [ממין העזים] קָרְבָּנִיָּה, וַיִּקְרַבְנִיָּה קָדָם יִי: יג וַיִּסְמוּדְּ יַת יְדִיָּה עַל רִישִׁיָּה, וַיִּפּוֹס יַתִּיָּה [וישחוט אותו] קָדָם מִשְׁפָּן זְמַנָּא, וַיִּזְרְקוּן בְּנֵי אֱהֲרֹן יַת דְּמִיָּה עַל מִדְבַּחָא סְחֹר סְחֹר [סביב]: יד וַיִּקְרִיב מְנִיָּה קָרְבָּנִיָּה קָרְבָּנָא קָדָם יִי, יַת תַּרְבָּא [החלב] דְּחָפִי יַת גְּזָא [המכסה את הפנים (האברים פנימיים)], וַיַּת כָּל תַּרְבָּא דְּעַל גְּזָא: טו וַיַּת תַּרְתִּין פּוּלְגִין [כליות] וַיַּת תַּרְבָּא דְּעַלִּיהוֹן דְּעַל גְּסָסִיא [שעל הצדדים (של הגוף)], וַיַּת חֲצָרָא [סרעפת] דְּעַל פְּבַדָּא, עַל פּוּלְיָתָא יַעֲדִינָה: טז וַיִּסְקַנְוִין [ויעלם] פְּהֵנָא לְמִדְבַּחָא לְחִים קָרְבָּנָא לְאִתְקַבְּלָא בְּרַעֲזָא [להתקבל ברצון²⁹], כָּל תַּרְבָּא קָדָם יִי: יז קָיָם עֲלֵם [חוקת עולם] לְדַרְיִכוֹן כָּכֵל מוֹתְבַנְיִכוֹן, כָּל תַּרְבָּא וְכָל דְּמָא לָא תִיכְלוֹן: פ ד א וּמְלִיל יִי עִם מִשָּׁה לְמִיָּמֹר: ג מְלִיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִיָּמֹר, אֲנָשׁ [אדם] אַרְי יַחוּב [יתחייב - יחטא³⁰] בְּשִׁלּוֹ [בשגגה³¹] מִכָּל פְּקוּדֵיא [הפקודים] דִּי דְּלָא פְּשָׁרִין [שלא כשרים - ראויים] לְאִתְעַבְּדָא [להעשות], וַיַּעֲבִיד מִן חַד מְנַהוֹן: ג אִם פְּהֵנָא רַבָּא [הכהן הגדול] יַחוּב [יתחייב - יחטא] לְחֻבַּת עֲמָא, וַיִּקְרִיב [ויקריב] עַל חֻבַּתִּיָּה דְּחָב [על חטאתו אשר חטא] תוֹר בַּר תּוֹרִי [פר בן בקר] שְׁלִים קָדָם יִי לְחַטָּתָא: ד וַיַּתִּי [ויביא] יַת תּוֹרָא לְתַרַע מִשְׁפָּן זְמַנָּא [לפתח אוהל מועד] לְקָדָם יִי, וַיִּסְמוּדְּ יַת יְדִיָּה עַל רִישׁ תּוֹרָא, וַיִּפּוֹס [וישחוט] יַת תּוֹרָא קָדָם יִי: ה וַיִּסַּב [ויקח] פְּהֵנָא רַבָּא מִדְּמָא דְּתּוֹרָא, וַיַּעֲלִיל יַתִּיָּה [ויכניס אותו] לְמִשְׁפָּן זְמַנָּא: ו וַיִּטְבּוֹל פְּהֵנָא יַת אַצְבְּעִיָּה בְּדָמָא, וַיִּדִי [ויזה] מִן דְּמָא שְׁבַע זְמַנִּין [פעמים] קָדָם יִי, קָדָם פְּרַכְתָּא [לפני הפרוכת] דְּקַדְשָׁא [של הקודש]: ז וַיַּתְּוּ פְּהֵנָא מִן דְּמָא עַל קַרְנַת מִדְבַּחָא דְּקַטְרַת בְּסַמְיָא דְּקָדָם יִי דְּבַמְשָׁפָן זְמַנָּא, וַיַּת כָּל דְּמָא דְּתּוֹרָא יִשְׁפּוֹדְּ לִיסוּדָא דְּמִדְבַּחָא דְּעַלְתָּא, דְּבַתְרַע [אשר בפתח] מִשְׁפָּן זְמַנָּא: ח וַיַּת כָּל תַּרְבָּא [חלב] תּוֹרָא דְּחַטָּתָא יַפְרִישׁ מְנִיָּה [יפריש ממנו], יַת תַּרְבָּא [את החלב] דְּחָפִי עַל גְּזָא [המכסה על הפנים (אברים הפנימיים)] וַיַּת כָּל תַּרְבָּא דְּעַל גְּזָא:

28. עיין לעיל פסוק ד.
 29. זה הוא התרגום של "ריח ניחוח". והטעם שתרגם כן י"ל ע"פ מש"כ האבן עזרא (בראשית ה, כא), ד"חלילה חלילה לחשוב שהשם מריח, אלא הכוונה שקיבל העולה, וישרה לפניו, כאדם שמריח ריח טוב והוא ערב". וכע"ז כתב הרד"ק (בראשית ה, כא), שדברה תורה כלשון בני אדם, ודרך משל הוא, ור"ל שקבלה ברצון וערבה לו. וכ"כ הבני יששכר (אגרא דכלה - ביאורי אונקלוס לפרשת נח), משום דחלילה להאמין שום ענין מוגשם וחוש גשמי כלפי השי"ת, אלא הכוונה שהוא נחת רוח לפניו שנעשה רצונו.
 30. הטעם שתרגם 'חטא' ללשון 'חוב', ביאר הראשית חכמה (שער התשובה פ"ג ד"ה ונראה) מפני שהחטא הוא קטרוג, והוא חוב לאדם שחייב לפורעו.
 31. רש"י (סוטה לה. ד"ה חד) ו'מנחה חריבה' שם. וכע"ז כתב הרמב"ן (בראשית לח, ה) ד"שלה לשון דבר הפוסק והכוזב, ואולי יתיחס ללשון שגגה שלו, כי השוגג כוזב במחשבתו".